

KANSALLINEN LUOKITTELUKÄSIKIRJA

Katja Saarinen, Kati Kauhanen,
Kaisu Mononen

Suomen Paralympiakomitea

ISBN 978-952-94-0449-0 (painettu)
ISBN 978-952-94-0450-6 (pdf)

Katja Saarinen, Kati Kauhanen, Kaisu Mononen

Kansallinen luokittelukäsikirja

Suomen Paralympiakomitea

Suomen Paralympiakomitea

Copyright © 2018 Suomen Paralympiakomitea

Taitto: Riku Valleala, KIHU

Kannen kuvat: Suomen Paralympiakomitea ja Lauri Jaakkola/VAU

ISBN 978-952-94-0449-0 (painettu)

ISBN 978-952-94-0450-6 (pdf)

Kaikki oikeudet pidätetään. Tämän julkaisun tai sen osan jäljentäminen ilman tekijän kirjallista lupaa painamalla, monistamalla, äänittämällä tai muulla tavoin on tekijänoikeuslain mukaisesti kielletty.

Suomen Paralympiakomitea 2018

Helsinki 2018

SISÄLLYS

ESIPUHE	4
1 LUOKITTELUN TAVOITTEET JA TARKOITUS	5
2 LUOKITTELUN TOIMIJA	7
3 LUOKITTELUPROSESSI	10
3.1 Luokittelun kolme vaihetta	10
Mitä jos olen eri mieltä luokittelun lopputuloksesta?	10
3.2 Urheilija luokittelussa	10
Mitä tarvitset mukaan luokitteluun?.....	11
Kuka voi osallistua luokitteluun urheilijan mukana?.....	11
Terveystilan tarkastus	11
Mitä eri osapuolilta odotetaan luokittelutilanteessa?	12
4 SOVELTUVAT VAMMAT - ELIGIBLE IMPAIRMENTS	13
4.1 Soveltuvat vammat.....	13
4.2 Ei-soveltuvat vammat.....	14
4.3 Minimivammakriteeri.....	14
4.4 Luokka	15
4.5 Status.....	15
5 LUOKITTELUTIETOJEN HALLINTA	17
6 LAJILIITTOJEN TEHTÄVÄT JA VASTUUT	18
7 SUOMEN PARALYMPIAKOMITEAN TEHTÄVÄT JA VASTUUT	19
8 KANSALLINEN LUOKITTELIJAKOULUTUS	20
9 KÄYTETYT LYHENTEET	21

ESIPUHE

Urheilijoiden luokittelu on kantava osa vammaisurheilua, kun puhutaan kilpailemisesta. Luokitteluprosessi on urheilijalle aina jännittävä tilanne. Vaikuttaahan sen lopputulos ratkaisevasti siihen, mihin urheilija voi kilpailijana tähdätä ja keistä tulee hänen kilpakumppaneitaan. Urheilijan edun ja oikeuksien tulisi olla peruste sille, millaisiksi luokittelun säännöt ja toimintamallit rakentuvat. Urheilijalla on oikeus mahdollisimman tasapuoliseen ja luotettavaan luokittelujärjestelmään. Vahva kansallinen luokittelutoiminta on edellytys toimivalle vammaiskilpaurheilijanpolulle.

Kansainvälisen Paralympiakomitean luokittelukoodi (IPC Classification Code) on perusta lajikohtaisille ja kansallisille luokittelujärjestelmille paralympialajeissa. Luokittelukoodi määrittää, mikä on luokittelun tarkoitus sekä asettaa raamit säännöille ja toimintamalleille, joita tulee noudattaa koko paralympiaurheilussa.

Tämä kansallinen luokittelukäsikirja perustuu kansainväliseen luokittelukoodiin ja kokoaa yhteen urheilijan luokitteluprosessiin liittyvät kansalliset toimintamallit. Se on tarkoitettu ensisijaisesti luokittelun kansallisille toimijoille, mutta antaa hyvää tietoa myös urheilijoille sekä kaikille vammaisurheilun luokittelusta kiinnostuneille. Käsikirja sisältää kuvauksen toimintamalleista ja säännöistä kansallisella tasolla sekä kuvauksen siitä, mitä luokitteluprosessissa tapahtuu ja mitkä ovat urheilijaa ja hänen taustajoukkojaan koskevat velvollisuudet ja oikeudet. Käsikirjassa kuvataan myös luokittelijan koulutusmahdollisuuksia ja pätevyitymistä luokittelijaksi kansallisella tasolla. Kun kansainvälinen luokittelukoodi yhtenäistää luokittelun sääntöjä ja toimintamalleja läpi koko paralympialiikkeen, ohjeistaa tämä luokittelukäsikirja kansallisen tason luokittelutoimijoita saavuttamaan kansainvälisesti asetetut tavoitteet. Yhtenäisten toimintamallien on tarkoitus tukea lajikohtaista luokittelutoimintaa Suomessa ja luoda urheilijoille lisää luokittelumahdollisuuksia.

Helsingissä 21.5.2018

Katja Saarinen

Kehittämispäällikkö
Suomen Paralympiakomitea

Kati Kauhanen

Integraatio- ja luokittelukoordinaattori
Suomen Paralympiakomitea

Vammaisuinnin kehittäjä
Suomen Uimaliitto

Kaisu Mononen

Erikoistutkija
Kilpa- ja huippu-urheilun
tutkimuskeskus KIHU

1 LUOKITTELUN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Luokittelun tarkoituksena on selvittää, onko urheilijalla paralympialajeihin soveltuva vamma sekä luokitella urheilijat vamman ja toimintakyvyn mukaan eri luokkiin. Tavoitteena on mahdollisimman tasapuolinen kilpailu, jossa tuloksen ratkaisee urheilijan taito ja suoritus eikä vamman vaikeusaste.

Nykyinen IPC:n luokittelukoodi on uudistettu versio vuonna 2007 ensimmäisen kerran julkaistusta luokittelukoodista. Tähän versioon sisältyvät korjaukset, jotka IPC:n yleiskokous hyväksyi sääntöihin marraskuussa 2015. Nykyinen IPC:n luokittelukoodi astui voimaan vuoden 2017 alussa ja jäsenten on noudatettava sitä omassa toiminnassaan vuoden 2018 alusta lähtien.

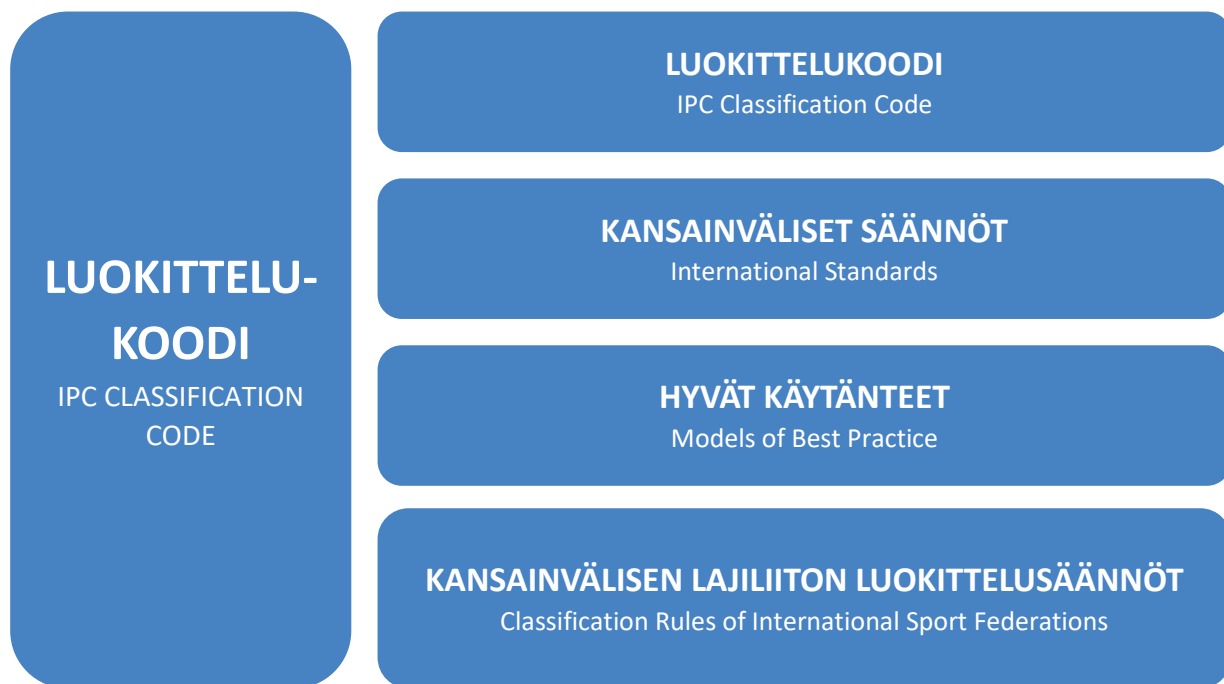
Luokittelukoodi määrittää urheilijan luokittelun tarkoituksen ja yhtenäistää luokitteluprosessin säännöt ja käytänteet lajista riippumatta. Kokonaisuudessaan luokittelukoodi koostuu pakollisista säännöistä ja standardeista, lajikohtaisista luokittelusäännöistä sekä hyvien käytänteiden suosituksista (Kuvio 1). Kansainvälinen luokittelukoodi:

- asettaa pitkäaikaiset ja urheilijakeskeiset tavoitteet luokittelulle
- määrittää luokittelun tarkoituksen ja periaatteet
- selkiyttää milloin ja missä luokittelu tapahtuu
- määrittää kansallisten paralympiakomiteoiden sekä kansainvälisten lajiliittojen roolit ja vastuut
- määrittää selkeästi IPC:n roolin luokittelussa
- määrittää urheilijoiden oikeudet ja velvollisuudet
- määrittää urheilijoiden luokittelutietojen tietosuojan
- päivittää luokittelun hallinnon käytänteet

Luokittelukoodi sisältää viisi kansainvälistä standardia:

1. Soveltuvat vammat (Eligible Impairments): Tietoa vammoista, jotka ovat soveltuvia paralympialajeissa
2. Luokitteluprosessi (Athlete Evaluation): Toimintatavat urheilijan vammaluokan ja statuksen määrittelemiseksi
3. Protestit ja vetoomukset (Protests and Appeals): Toimintatavat luokittelun protestitilanteiden käsittelyyn
4. Luokittelijakoulutus (Classifier Personnel and Training): Luokittelijoiden rekrytointi, koulutus ja pätevytyminen luokittelijaksi
5. Luokittelun tietosuoja (Classification Data Protection): Varmistaa urheilijoiden luokittelutietojen oikeudenmukaisen käytön

Kansainvälisten standardien noudattaminen on pakollista kaikille luokittelutoiminnassa mukana oleville.

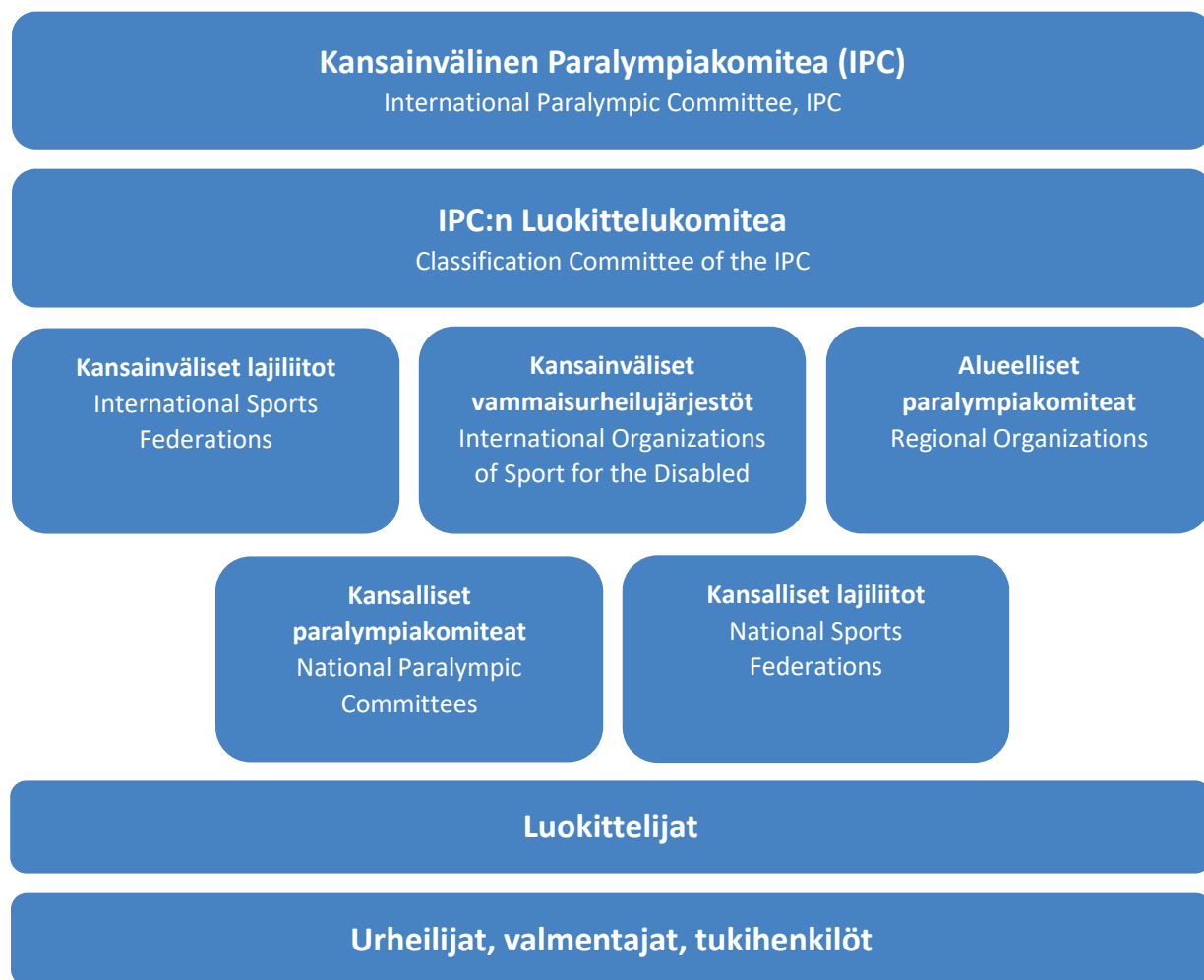

Kuvio 1. Kansainvälisen luokittelukoodin osat

2 LUOKITTELUN TOIMIJAT

Kansainvälinen Paralympiakomitea IPC on paralympialiikkeen maailmanlaajuinen kattojärjestö. Sen jäseniä ovat kansainväliset lajiliitot, kansainväliset vammaisurheilujärjestöt, alueelliset paralympiakomiteat sekä kansalliset paralympiakomiteat. IPC toimii osalle lajeista myös kansainvälisenä lajiliittona (Kuvio 2). IPC:n luokittelukoodi koskee sen kaikkia jäseniä ja paralympialajeissa kansainvälisesti kilpailevia urheilijoita.

IPC:n luokittelukomitea on vastuussa uusien käytänteiden ja ohjeiden suosittelemisesta sekä luokittelukoodin uudelleen arvioinnista hallituksen toimeksiannon mukaan. IPC:n lääketieteellinen johtaja vastaa luokittelukoodin hallinnoinnista.

Kuvio 2. Kansainvälisen luokitteluorganisaation rakenne ja toimijat luokittelussa.

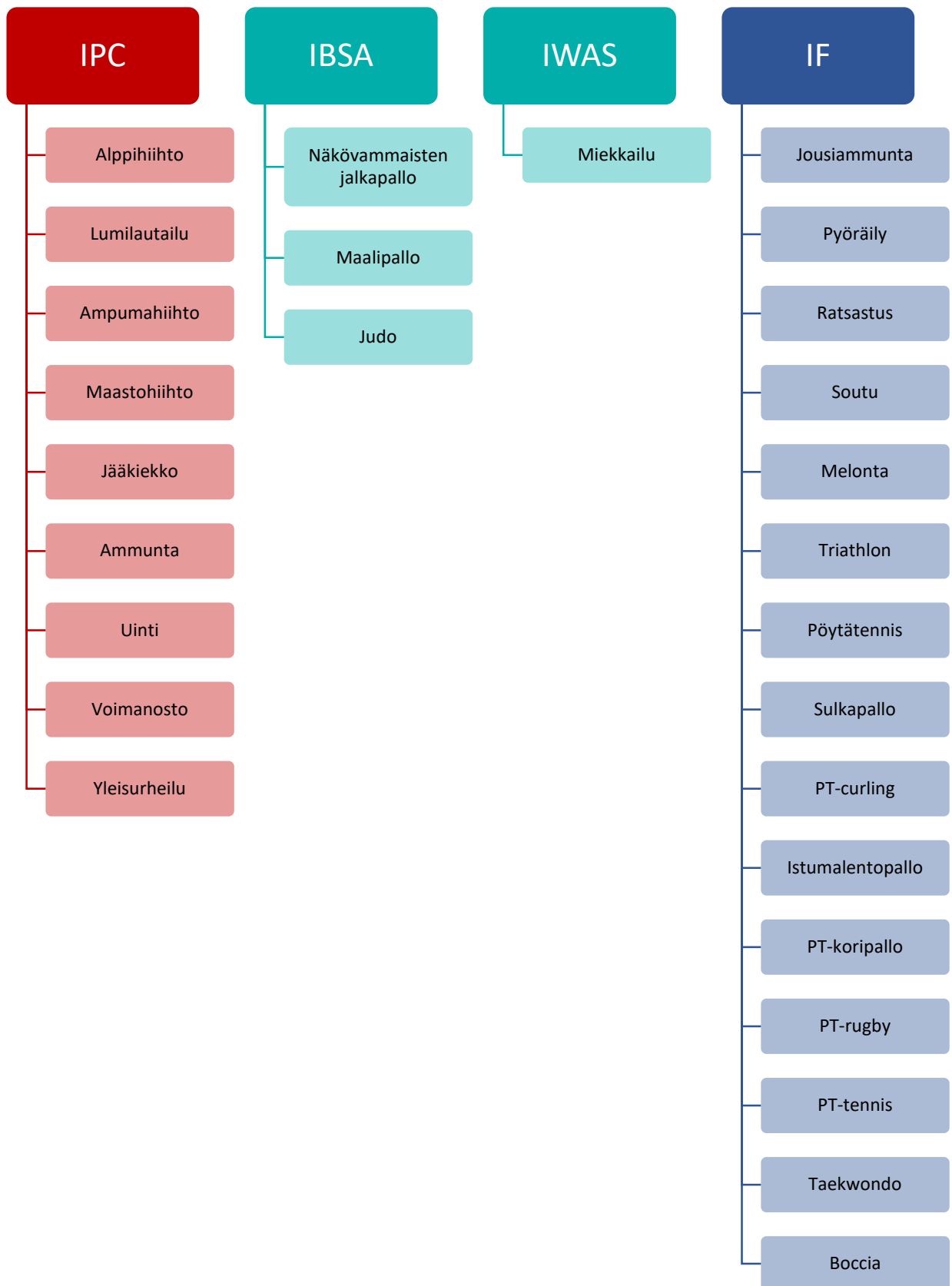
Suomessa paralympialajien luokittelun koordinoinnista vastaa Suomen Paralympiakomitea. Paralympiakomitean hallituksen nimeämä luokittelun ohjausryhmä valmistelee kansalliset luokittelun toimintamallit. Ohjausryhmä koordinoi yhtenäisten toimintamallien jalkauttamista lajien toimintaan sekä toimii luokittelun protestilautakunnan pysyvänä asiantuntijaosapuolena. (Kuvio 3)

Kuvio 3. Kansalliset luokittelun toimijat.

Paralympiaurheilussa lajin kansainvälisenä lajiliittona voi toimia joko Kansainvälinen Paralympiakomitea IPC, kansainvälinen vammaisurheilujärjestö tai integroituneiden lajien kohdalla lajin kansainvälinen lajiliitto. Lajin järjestäytymisestä riippuu, minkä kanavan kautta kansainvälinen lajiliitto viestii ja pitää yhteyttä kansalliseen lajiliittoonsa. IPC tiedottaa asioista pääasiallisesti kansallisten paralympiakomiteoiden kautta, kun taas integraatiolajeista tieto kulkee suoraan kansallisille jäsenlajiliitoille. Suomessa suuri osa paralympialajeista on jo integroitunut omaan lajiliittoonsa ja muille lajiliittona toimii Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAA ry. Kuviossa 4 on esitetty tämän hetken paralympialajien kansainväliset lajiliitot. Tilanne kuitenkin elää koko ajan. Paralympialaisten lajiohjelma arvioidaan aina uudelleen seuraaviin kisoihin ja lajien integraatioprosessien edetessä kansainvälinen lajiliitto saattaa muuttua.

Kuvio 4. Paralympialajien kansainväliset lajiliitot vuoden 2018 alussa.
 (IPC=International Paralympic Committee, IBSA=International Blind Sports Federation, IWAS=International Wheelchair & Amputee Sports Federation, IF=International Federations)

3 LUOKITTELUPROSESSI

3.1 Luokittelun kolme vaihetta

Urheilijoiden luokittelun suorittavat tehtävään koulutetut luokittelijat. Kansainvälisessä luokittelussa luokittelijat työskentelevät yleensä kahden henkilön tiimeissä (Classification Panel). Luokittelija voi olla lajitekkinen asiantuntija, lääketieteellinen asiantuntija tai näiden yhdistelmä. Kansainvälinen lajiliitto vastaa luokittelijoiden koulutuksesta. Kansallisella tasolla luokittelukoulutusta voi järjestää lajiliitto ja paralympiakomitea. Kansallisessa luokittelussa luokittelun voi tehdä lajista riippuen luokittelutiimi tai yksi luokittelija.

Kun luokittelijat luokittelevat urheilijaa, he selvittävät vastauksia seuraavaan kolmeen asiaan:

1. Onko urheilijalla paralympiaurheiluun soveltuva vamma?
2. Onko urheilijan vamma riittävä kyseessä olevaan lajiin (minimivammakriteerit)?
3. Mikä luokka on oikea urheilijan toimintakyvyn rajoite huomioiden?

Luokitteluprosessi sisältää tyypillisesti joko fyysisen, visuaalisen tai kognitiivisen arvioinnin, lajitekkinen arvioinnin sekä kilpailusuorituksen havainnoinnin.

Fyysinen arviointi tarkoittaa arviointia, jolla saadaan selville urheilijan fyysiset, visuaaliset tai kognitiiviset toimintakyvyn rajoitteet. Fyysinen arviointi voi sisältää mm. fyysisen toimintakyvyn arvioinnin; liikerajoituksen, lihasvoiman, kestävyuden tai koordinaation arvioinnin, näkökyvyn tai kognitiivisten taitojen arvioinnin.

Lajitekkinen arviointi tarkoittaa arviointia siitä, miten urheilijan vamma vaikuttaa urheilijan lajikohtaiseen suorituskykyyn. Tekninen arviointi voi sisältää esimerkiksi lajispesifien tehtävien tai osasuoritusten arviointia kilpailun ulkopuolella. Arviointi voi sisältää myös kokonais- tai osasuoritusten arviointia lajille tyypillisessä simuloitussa tilanteessa.

Luokittelutiimi voi vaatia, että urheilijan suoritusta havainnoidaan kilpailutilanteessa ennen kuin se määrittää urheilijan luokan. Luokittelutiimi voi havainnoida urheilijan suoritusta harjoitus- ja/tai kilpailutilanteessa.

Mitä jos olen eri mieltä luokittelun lopputuloksesta?

Urheilija voi olla eri mieltä luokittelun lopputuloksesta. Perustellusta syystä urheilijalla on mahdollisuus tehdä protesti luokittelun protestisääntöjen mukaisesti. Kansainvälisessä luokittelussa toimitaan lajin kansainvälisten sääntöjen mukaan. Kansalliset luokittelun protestisäännöt löytyvät Suomen Paralympiakomitean nettisivuilta.

3.2 Urheilija luokittelussa

Luokittelun aikana koulutetut luokittelijat arvioivat urheilijan toimintakykyä ja sen vaikutusta urheilusuoritukseen, minkä perusteella urheilijan luokka määräytyy.

Mitä tarvitset mukaan luokitteluun?

Urheilijan tulee saapua sovittuna aikana sovittuun luokittelupaikkaan. Urheilijalla tulee olla päällä lajin mukainen urheiluvaatetus, esim. uinnissa uimapuku ja yleisurheilussa juoksuasu. Lisäksi urheilijan tulee tuoda mukanaan luokitteluun kaikki kilpailuissa tarvitsemansa välineet, esim. kilpailuproteesi, pyörätuoli, remmit yms.

Liikuntavammaisilla urheilijoilla tulee kansallisessa luokittelussa olla mukana myös kopio viimeisimmästä lääkärintodistuksesta, jossa urheilijan diagnoosi on selkeästi määriteltä. Mukana voi olla myös muita olennaisia lääketieteellisiä dokumentteja, esim. röntgenkuva tai -lausunto, fysioterapeutin lausunto. **Näkövammaisilla urheilijoilla** kansallisen luokittelun tekee silmälääkäri kansallisen luokitteluohjeistuksen mukaan. Luokitteluohjeistus löytyy Suomen Paralympiakomitean nettisivuilta. **Kehitysvammaisilla urheilijoilla** kehitysvamman todentaa olemassa olevien papereiden perusteella kansallinen luokittelija.

Kansainvälisessä luokittelussa käytetään lajin omaa esitietolomaketta (Medical documentation form), jonka lääkäri täyttää englanniksi. Esitietolomake tulee toimittaa lajista riippuen yleensä viimeistään 6-8 viikkoa ennen luokittelutapahtumaa kansainväliseen lajiliittoon. Tämän hoitaa lajista riippuen joko Suomen Paralympiakomitea, Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry tai kansallinen lajiliitto. Esitietolomakkeen lisäksi urheilijan tulee mahdollisesti toimittaa lääketieteellisiä lisädokumentteja luokittelua varten. Näiden esitietojen avulla kansainvälinen lajiliitto määrittää, ketkä ovat oikeutettuja luokitteluun (soveltuvat vammat). Näiden tietojen perusteella luokittelijat suorittavat myös varsinaisen luokittelutilanteen. Kehitysvammaisten urheilijoiden kansainvälinen luokittelu alkaa INAS-rekisteröinnillä (INAS = International Federation for Intellectual Impairment Sport). Urheilija toimittaa tarvittavat asiakirjat, kuten psykologin lausunnon VAU:hun, joka toimittaa ne INAS:iin rekisteröintiä varten. Kun urheilija on rekisteröity, hän voi hakea kansainvälistä luokittelua. Kansainvälisessä luokittelussa tarvittava TSAL-lomake (TSAL = Training History & Sport Activity Limitations) tulee toimittaa lajista riippuen 6-8 viikkoa ennen luokittelutapahtumaa kansainväliseen lajiliittoon.

Kuka voi osallistua luokitteluun urheilijan mukana?

Urheilijalla saa olla mukana yksi tukihenkilö (huoltaja, valmentaja, joku muu) luokittelutilanteessa. Kansainvälisesti kaikilla ja kansallisesti alle 18-vuotiailla tukihenkilö on pakollinen. Tukihenkilön mukaan ottamista suositellaan vahvasti kaikille myös kansallisessa luokittelussa. Se on urheilijan oikeus. Mikäli urheilija tarvitsee tulkkia, voi tämä olla luokittelussa mukana ylimääräisenä henkilönä.

Terveydentilan tarkastus

Luokittelija voi pyytää lisätietoa urheilijan terveydentilasta ennen varsinaista luokittelua. Jos urheilijalla on sellainen akuutti sairaus tai vamma, mikä aiheuttaa kipua tai vaikuttaa siihen, että urheilija ei pysty näyttämään todellista suorituskykyään luokittelutilanteessa, on kansallinen luokittelu suositeltavaa siirtää johonkin toiseen ajankohtaan. Kansainvälistä luokittelua on haasteellisempaa siirtää, koska luokittelutilaisuuksia ei välttämättä ole kovin monia. Luokittelu tapahtuu yleensä kansainvälisten kilpailuiden yhteydessä, ja luokitteluajan siirtäminen olisi näin ollen myös kustannuskysymys. Mikäli urheilijalla on vammasta aiheutuvaa kipua, sitä ei voida huomioida luokittelutilanteessa. Tällaisessa tilanteessa urheilijan tulee yrittää suoriutua luokittelussa vaadittavista testauksista kivusta huolimatta. Mikäli kipu estää testien suorittamisen, on luokittelijoilla oikeus keskeyttää luokittelu, eikä urheilija näin ollen saa luokkaa.

Mitä eri osapuolilta odotetaan luokittelutilanteessa?

Luokittelutilanteessa **urheilijan** tulee allekirjoittaa suostumuslomake vahvistaakseen suostumuksensa luokitteluun ja luokittelutietojen käsittelyyn lomakkeessa kuvatulla tavalla. Allekirjoittamalla suostumuslomakkeen urheilija sitoutuu tekemään yhteistyötä luokittelijoiden kanssa ja osoittamaan todellisen potentiaalinsa ja toimintakykynsä koko luokitteluprosessissa. Urheilijan odotetaan käyttäytyvän rehellisesti, kohteliaasti ja ”urheilijamaisesti” koko ajan.

Urheilijan tukihenkilöiden odotetaan käyttäytyvän kohteliaasti sekä kunnioittavan luokittelijoiden päätöstä. He voivat havainnoida luokittelutilannetta ja kysyä tarvittaessa, mutta eivät saa osallistua tai vaikuttaa urheilijaan.

Luokittelijoiden tulee kohdella urheilijaa ammattimaisesti, kunnioittavasti ja turvallisesti koko prosessin ajan. Heidän tulee antaa riittävästi tietoa luokittelutilanteesta ja lopputuloksesta.

4 SOVELTUVAT VAMMAT - ELIGIBLE IMPAIRMENTS

Urheilijat sijoitetaan vammaluokkiin kilpailua varten vammansa ja toimintakykynsä perusteella. Kansainvälisen Paralympiakomitea IPC:n luokittelukoodi määrittää sen, ketkä urheilijat voivat kilpailla kyseisessä lajissa ja miten urheilijat ryhmitellään kilpailuihin. Jossain määrin luokittelu on saman tyyppistä kuin urheilijoiden ryhmittely esimerkiksi iän, sukupuolen tai painon mukaan.

Urheilijat luokitellaan vamman aiheuttaman toimintakyvyn rajoitteen mukaan. Lajit vaativat urheilijoilta erilaisia ominaisuuksia, jolloin myös vamman vaikutus urheiluasuoritukseen on erilainen. Luokittelu on aina lajikohtaista.

4.1 Soveltuvat vammat

Ensimmäinen vaihe luokittelussa on määrittää se, onko urheilijan vamma soveltuva paralympiaurheiluun. Paralympiaurheilun luokitteluun kuuluvat vain ne vammat, jotka kuuluvat johonkin kymmenestä alla olevasta vammaryhmästä. Vamman tulee aiheutua pysyvästä terveydentilasta (health condition).

Alentunut lihasvoima: Lihasten tai lihasryhmien alentunut voima esimerkiksi yhdessä raajassa tai alaraajoissa, minkä aiheuttajana voi olla esimerkiksi selkäydinvamma, selkäydintyrä tai polio.

Nivelten alentunut passiivinen liikkuvuus: Yhden tai useamman nivelen pysyvästi alentunut tai pienentynyt liikerata, johtuen esimerkiksi arthrogrypoosista.

Raajapuutos: Totaalinen tai osittainen luiden tai nivelten puutos (raajapuutos) johtuen traumasta (esimerkiksi onnettomuus tai luusyöpä) tai synnyntäisestä syystä (dysmelia).

Raajojen pituusero: Raajojen pituusero toisessa alaraajassa johtuen traumasta tai perinnöllisestä puutoksesta.

Lyhytkasvuisuus: Lääketieteellisistä syistä (esim. achondroplasia tai kasvuhormonin puutos) johtuva alentunut kokonaispituus johtuen ylä- ja alaraajojen tai vartalon epänormaaleista mittasuhteista.

Hypertonia: Poikkeava, lisääntynyt lihastonius ja lihasten alentunut venyvyys johtuen neurologisesta sairaudesta kuten cp-camma, aivovamma tai ms-tauti

Ataxia: Tahdonalaisen lihastoiminnan koordinaatiohäiriö johtuen neurologisesta sairaudesta kuten cp-vamma, aivovamma tai ms-tauti

Atetoosi: Tahattomat liikkeet ja vaikeus pitää yllä symmetristä asentoa johtuen neurologisesta sairaudesta kuten cp-vamma, aivovamma tai ms-tauti

Näkövamma: Alentunut näkökyky joko silmän rakenteellisesta, näköhermon, -ratojen tai näköaivokuoren vammasta johtuen.

Kehitysvamma: Alentunut kehitys erityisesti yleiseen älykkyytasoon vaikuttavissa älyllisissä, kielellisissä, motorisissa ja sosiaalisissa kyvyissä. Kehitysvamma tulee olla todennettuna ennen 18 vuoden ikää.

Jokainen paralympialaji määrittelee mille vammaryhmille laji on tarkoitettu lajin luokittelusääntöjen mukaan. Jotkut lajit sisältävät kaikki vammaryhmät, kuten uinti ja yleisurheilu. Osa lajeista on vain yhden vammaryhmän lajeja, kuten maalipallo, tai lajitelma eri vammaryhmiä esimerkiksi pyöräily ja ratsastus. Yhden luokittelukelpoisen pysyvän vamman ilmeneminen on edellytys urheilijan luokittelulle ja osallistumiselle kilpailuihin.

4.2 Ei-soveltuvat vammat

Seuraavana on esimerkkejä niistä vammoista tai terveydentiloista, jotka eivät kuulu paralympiaurheilun luokittelun piiriin:

- akuutit vammat
- kipu, esim. CRPS eli monimuotoinen alueellinen kipuoireyhtymä, fibromyalgia / myofaskiaalinen kipuoireyhtymä
- kuulon alentuma
- uupumus/väsymys, esim. krooninen väsymysoireyhtymä
- nivelten yliliikkuvuus
- lihasten alhainen lihasjänteisyys
- nivelten epästabilius, esim. Ehlers-Danlos syndrooma lihasrefleksien häiriöt
- kardiovaskulaariset häiriöt
- hengityselinten sairaudet/häiriöt
- aineenvaihduntahäiriöt
- psykologiset ja psykosomaattiset häiriöt
- näön alentuma, joka voidaan korjata silmälaseilla

Jos urheilijalla ei ole todettua paralympialajeihin soveltuvaa diagnoosia tai vammaan johtavaa terveydentilaa, hänen ei ole mahdollista kilpailla paralympialajeissa kansainvälisellä tasolla. Kansallisella tasolla voi olla kuitenkin mahdollista kilpailla avoimissa vammaisurheilun luokissa, muissa vammaisurheilulajeissa tai vammattomien kilpailuissa.

4.3 Minimivammakriteeri

Lajikohtaiset luokittelusäännöt määrittävät kuinka vaikea urheilijan vamman tai toimintakyvyn rajoitteen pitää olla, jotta urheilija voidaan luokitella kilpailukelpoiseksi. Tätä kutsutaan minimivammakriteeristöksi. Esimerkkinä maksimipituus lyhytkasvuisille urheilijoille tai amputaation taso urheilijalle, jolla on raajapuutos.

Minimivammakriteereiden tulee perustua tieteelliseen tutkimukseen, jossa arvioidaan vamman tai toimintakyvyn rajoitteen vaikutusta urheilulajiin. Näin voidaan olla varmoja siitä, että toimintakyvyn rajoite vaikuttaa lajin suoritukseen. Minimivammakriteerit ovat lajikohtaisia, koska lajisuoritukset ovat erilaisia. Tämän takia esimerkiksi urheilija voi täyttää minimivammakriteerit yhdessä lajissa, mutta ei jossain toisessa. Mikäli urheilija ei täytä minimivammavaatimuksia, se ei tarkoita sitä, etteikö urheilijalla olisi vammaa. Kyse on urheilun säännöistä.

4.4 Luokka

Mikäli urheilijalla on paralympialajeihin soveltuva vamma, luokittelija arvioi täyttyykö lajin minimivammakriteeri ja missä luokassa urheilija tulee kilpailemaan. Vammaluokka ryhmittelee urheilijat, joilla on saman tyyppiset toimintakyvyn rajoitteet samaan luokkaan kilpailua varten, jotta kilpailu olisi mahdollisimman tasapuolista. Tämä tarkoittaa sitä, että luokka ei välttämättä sisällä ainoastaan saman vamman omaavia urheilijoita. Mikäli erilaiset vammat aiheuttavat samanlaiset toimintakyvyn rajoitteet, nämä urheilijat voivat kilpailla yhdessä samassa luokassa. Tämän takia esimerkiksi kelauksessa voidaan nähdä samassa luokassa kilpailemassa urheilijoita, joilla on paraplegia tai alaraaja-amputaatio. Koska yleisurheilussa on monta eri lajia (juoksu, hyppy, heittolajit), on siellä monta eri luokkaa, yhteensä 52. On myös joitakin lajeja, joissa on vain yksi luokka esimerkiksi kelkkajääkiekko ja voimanno.

4.5 Status

Urheilija voidaan luokitella uransa aikana useampaan kertaan mm. seuraavista syistä:

- urheilijan vamma on muuttuva tai se etenee
- urheilija on luokiteltu ennen 18 vuoden ikää
- lajin luokittelusäännöt muuttuvat

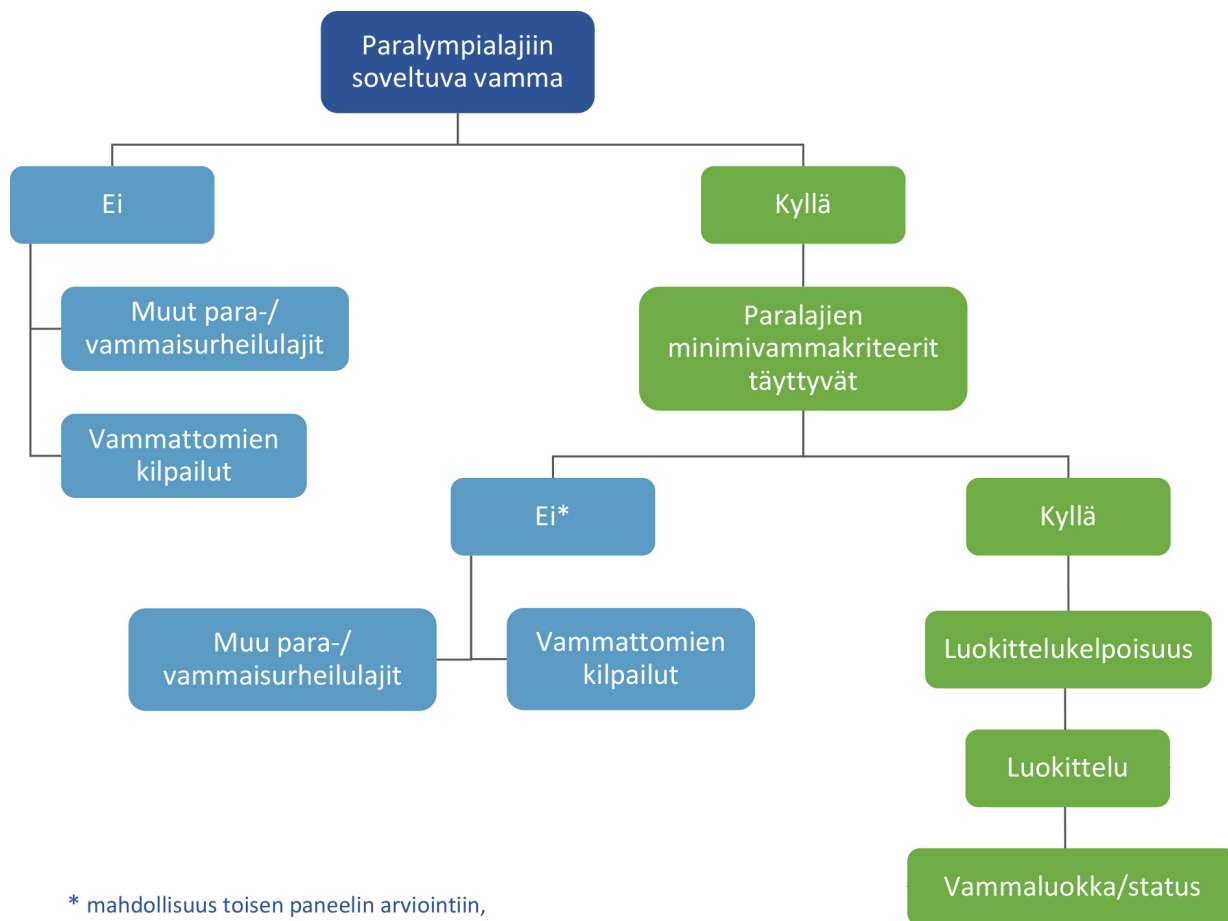
Luokittelussa käytetään ns. statusta kuvaamaan, onko luokittelu pysyvä vai tullaanko se tekemään uudelleen.

N (NEW) = uusi urheilija

C/P (CONFIRMED/PERMANENT) = luokittelu on pysyvä

R (REVIEW) = luokittelu tullaan tekemään uudelleen joko seuraavissa kilpailuissa tai tiettyinä ajankohtana, esim. R 2020 tarkoittaisi, että luokittelu tehdään uudelleen vuonna 2020.

Kuvio 5. Luokitteluprosessin vaiheet.

5 LUOKITTELUTIETOJEN HALLINTA

Luokittelutiedoilla tarkoitetaan sellaisia henkilötietoja tai arkaluonteisia henkilökohtaisia tietoja, joita urheilija, lajiliitto, kansallinen paralympiakomitea tai muu luokitteluorganisaatioon kuuluva henkilö tai taho antaa tai toimittaa ja jotka ovat välttämättömiä luokittelutilannetta varten. Kansainvälisen Paralympiakomitea IPC:n ohjeiston (International Standard for Classification Data Protection) tarkoituksena on varmistaa, että luokittelusta vastaavat tahot käyttävät luokittelutietoja johdonmukaisesti myös kansallisia lakeja ja EUn tietosuojakäytäntöä noudattaen. Tavoitteena on myös ehkäistä luokittelutietojen katoamista, varkauksia, luvatonta käyttöä, tuhoamista tai muokkaamista.

Luokittelutietojen käsittelyyn on oltava aina lupa urheilijalta tai hänen edustajaltaan, esimerkiksi alaikäiseltä on oltava huoltajan nimenomainen suostumus. Tämä suostumus annetaan urheilijan luokitteluprosessiin liittyvässä suostumuslomakkeessa. Urheilijan on oltava tietoinen siitä, mikä taho vastaa luokittelutietojen keräämisestä, mikä on luokittelutietojen keräämisen tarkoitus sekä kuinka kauan luokittelutietoja säilytetään.

Suomen Paralympiakomitea koordinoi urheilijoiden luokittelutietojen tietosuojakäytänteitä kansallisella tasolla.

6 LAJILIITTOJEN TEHTÄVÄT JA VASTUUT

Kansainvälisten lajiliittojen vastuulla on kehittää ja toteuttaa lajikohtaista luokittelua. Kansainvälistä luokittelukoodia (Kuvio 1.) noudattavan lajin luokittelusääntöjen tulee olla julkisia ja ne on arvioitava säännöllisesti uudelleen. Kansainväliset lajiliitot valvovat myös omien kansallisten jäsentensä luokittelu-toimintaa. Kansallisten lajiliittojen luokittelusääntöjen tulee pääsääntöisesti noudattaa kansainvälisten lajiliittojen sääntöjä, jotta yhdenmukaisuus luokittelukoodin kanssa säilyy. Lajiliittojen luokittelusääntö-
jen tulisi sisältää:

- lajiin soveltuvat vammat
- lajin minimivammakriteerit
- lajin vammaluokat ja statukset
- lajin luokitteluprosessi
- seuraukset urheilijan tahallisesta toimintakyvyn vääristelystä luokitteluprosessissa
- lajin protesti- ja vetoomuskäytänteet
- ohjeistus lajin luokittelijoiden koulutukseen, pätevytyymiseen ja luokittelijana toimimiseen
- luokittelun tietosuojakäytänteet

Kansainvälisen luokittelukoodin asettamat minimikriteerit sekä suositukset parhaista käytänteistä ovat toimintamalli kansalliselle luokittelutoiminnan kehittämisprosessille. Sääntöjen noudattaminen edellyttää, että lajilla on:

- luokittelun vastuhenkilö
- selvä toimintamalli ja -ohjeistus lajin luokitteluun liittyen
- laji noudattaa luokittelussa lajin kansainvälisiä sääntöjä (tiettyjä kansallisia sääntöjä voi olla, mutta niiden tulee olla linjassa kansainvälisten sääntöjen kanssa)
- lajin luokittelutieto on löydettävissä lajiliiton verkkosivuilta
- lajin luokitellut urheilijat löytyvät lajin master-listalta
- lajin luokittelulomakkeista on huolehdittu urheilijan oikeusturvan mukaisesti
- lajin luokittelijat rinnastetaan lajin muihin toimitsijoihin

7 SUOMEN PARALYMPIAKOMITEAN TEHTÄVÄT JA VASTUUT

Kansallisten paralympiakomiteoiden vastuuseen kuuluu:

- varmistaa, että kansalliset luokittelusäännöt ovat sääntöjen mukaiset
- asettaa suositukset kansallisen luokittelutoiminnan sääntöjenmukaistamiseksi
- kehittää ja toteuttaa käytänteitä, joiden perusteella paralympiakomitean jäsenet voivat saavuttaa sääntöjenmukaisuuden
- luoda toimenpiteet, joilla osoittaa jäsenilleen rikkeet sääntöjenvastaisesta toiminnasta

Suomen Paralympiakomitea:

- vastaa kansallisesta luokittelukoodista, Kansallinen luokittelukäsikirja, joka määrittää kansallisen luokittelun toimintamallit, urheilijan luokitteluun liittyvät säännöt ja käytännöt
- tukee urheilijoita kansainvälisessä luokitteluprosessissa
- koordinoi urheilijoiden luokittelutietojen tietosuojakäytänteitä
- koordinoi ja tukee Suomen Paralympiakomitean jäseniä luokittelun kehittämisessä ja toteuttamisessa
- vastaa asiantuntijana luokittelun protestikäytänleistä yhdessä lajiliittojen kanssa
- koordinoi kansallista luokittelijakoulutusta
- järjestää kansallisia luokittelukoulutuksia ja luokittelijatapaamisia
- toimii yhteistyössä muiden pohjoismaiden kanssa luokittelun kehittämisen edistämiseksi ja rajallisten resurssien hyödyntämiseksi pohjoismaiden kesken
- toimii aktiivisesti kansainvälisen luokitteluverkoston jäsenenä

8 KANSALLINEN LUOKITTELIJAKOULUTUS

Kansallisen tason luokittelija on lajiliiton kouluttama toimitsija, joka on vastuussa urheilijoiden kansallisesta luokittelusta kansainvälistä luokittelusäännöstöä noudattavien lajikohtaisten sääntöjen mukaan. Osallistuvana asiantuntijana luokittelija on verrattavissa lajin muihin toimitsijoihin.

Luokittelijoiden toimintaa luokitteluprosessissa ohjaavat seuraavat periaatteet:

- Kaikki luokittelijat noudattavat kansainvälistä luokittelukoodia ja sen pohjalta luotua kansallista luokittelukäsikirjaa.
- Luokittelukoodi edellyttää, että luokittelijat toimivat objektiivisesti, ammattimaisesti ja yhdenmukaisesti arvioidessaan urheilijan vammaluokkaa ja statusta.
- Luokittelijat ovat salassapitovelvollisia liittyen urheilijan luokittelutietoihin.
- Luokittelijat eivät voi toimia muissa urheilun toimissa, jotka olisivat ristiriidassa luokittelijan rooliin ja vastuuseen.

Luokittelijakoulutukseen voi hakea esimerkiksi fysioterapeutti, valmentaja, aktiiviuran lopettanut urheilija, liikunnanopettaja tai muu urheilu- tai terveydenhuollon edustaja, joka täyttää kyseisen lajin luokittelusäännöissä luetellut luokittelijan osaamiskriteerit ammatillisesta ja/tai urheilullisesta pätevyydestä.

Kansallinen luokittelijakoulutus ja -tutkinnot perustuvat samoihin periaatteisiin kansainvälisten lajiliittojen käytäntöjen, toimintatapojen, sääntöjen ja ohjeiden kanssa, jotka puolestaan noudattavat kansainvälistä luokittelukoodia. Kansalliseksi luokittelijaksi edetään osallistumalla kansallisiin luokittelijatapaamisiin, perehtymällä lajikohtaiseen luokitteluprosessiin sekä käymällä kansallinen luokittelijakoulutus. Kansallinen luokittelijakoulutus rakentaa luokittelijalle tarpeellisen perustan taidoissa, osaamisessa ja kokemuksessa, mikä mahdollistaa luokittelijan etenemisen koulutuksessa kansainväliselle tasolle.

Suomen Paralympiakomitea koordinoi kansallista luokittelijakoulutusta. Lajiliitot vastaavat lajikohtaisesta kansallisen luokittelijakoulutuksen järjestämisestä tai mahdollistamisesta. Vuosittain järjestetään luokittelijatapaamisia, joista osa toteutetaan avoimina seminaareina ja osa luokittelijoille suunnattuina koulutus- ja verkostoitumistapahtumina. Kansalliset koulutukset ovat luokittelijoille maksuttomia ja heidän tulee osallistua koulutukseen vähintään yhden kerran sopimusjaksolla päivittääkseen osaamisensa. Lisäkoulutusmahdollisuuksia toteutetaan myös yhteistyössä Pohjoismaiden luokittelijaverkoston kanssa.

9 KÄYTETYT LYHENTEET

CP	cerebral palsy
CRPS	Complex Regional Pain Syndrome
IBSA	International Blind Sports Federation
IF	International Federation
IPC	International Paralympic Committee
INAS	International Federation for Athletes with Intellectual Impairments
IWAS	International Wheelchair & Amputee Sports Federation
MS	Multiple Sclerosis
PT	pyörätuoli (esim. PT-koripallo=pyörätuolikoripallo)
TSAL	Training History & Sport Activity Limitations
VAU	Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry